

دانشگاه تهران

پردیس فارابی

دانشکده الهیات

ترجمه و نقد مدخل‌های انبیای بنی اسرائیل علیهم‌السلام در دایرةالمعارف قرآن (EQ)

نگارش:

سید مهدی انتظاری

استاد راهنما:

دکتر حسن رضایی هفتادر

استاد مشاور:

دکتر محمدحسن احمدی

پایان نامه جهت دریافت درجه کارشناسی ارشد
در رشته علوم قرآن و حدیث

خرداد ۱۳۹۲

چکیده

از جمله کسانی که در سده‌های گذشته، به ویژه عصر حاضر به مطالعات وسیعی در زمینه ی قرآن دست زده و منشاء آثار گوناگونی شده‌اند، خاورشناسان هستند. آنان قرن هاست که درباره ی قرآن، تاریخ جمع آوری، ادبیات، ساختار، معارف و محتوای آن، نظریه های متنوعی ابراز کرده، کتاب ها و مقالات فراوانی نگاشته اند. خاورشناسان از جهت اهداف و انگیزه و در نتیجه، افکار و آثار علمی در یک سطح نبوده، بلکه طیف وسیعی از غرض و رزان معاند، تا محققان منصف را تشکیل می دهند؛ اما مطالعات قرآنی آنان غالباً بر اصول و ضوابطی مبتنی است که نتایج آن ها را برای مسلمانان غیر قابل قبول می سازد.

حجم انبوه پژوهش های قرآنی غربیان و تأثیرگذاری منفی آن بر اذهان تشنه ی جامعه ی بشری، نقدی علمی را می طلبد تا سره را از ناسره تفکیک کرده و پاسخی منطقی به اشکال های خاورشناسان ارائه کند. یکی از جدیدترین آثار خاورشناسان درباره ی قرآن، «دایره المعارف قرآن لیدن» است. دایره‌المعارف مذکور در قالب ۱۳ مدخل، به موضوع انبیای بنی اسرائیل علیهم‌السلام پرداخته است. اثر پیش رو کوششی است در جهت ترجمه و تشخیص سره از ناسره ی مطالب چهار مقاله ی این دایره‌المعارف، در خصوص انبیای عظام، حضرت اسحاق، حضرت یوسف، حضرت داوود و حضرت سلیمان علیهم‌السلام.

این پایان نامه از پنج فصل تشکیل شده است. فصل اول با عنوان کلیات می باشد و چهار فصل بعدی، به ترجمه و نقد یکی از مقالات مورد بحث اختصاص یافته است. در این فصل ها، بعد از ذکر ترجمه و یک زندگی نامه علمی از مولف مقاله، به نقد مقاله پرداخته شده است.

در قسمت نقد، بعد از ذکر امتیازات، نکات ناصواب مقاله بررسی شده اند که به برخی از آن ها به صورت اجمالی پرداخته شده و برخی از موارد به صورت تفصیلی مورد بحث و رد قرار گرفته اند. در پایان هر یک از موارد نقد تفصیلی نیز یک جمع بندی ارائه شده است.

در آخر پایان نامه نیز بعد از نتیجه گیری نهایی، متن اصلی مقالات به زبان انگلیسی ضمیمه شده است.

واژگان کلیدی

دایره‌المعارف قرآن (EQ)، خاورشناسان، اسرائیلیات، عصمت، حضرت اسحاق علیه‌السلام، حضرت یوسف علیه‌السلام، حضرت داوود علیه‌السلام و حضرت سلیمان علیه‌السلام.

فهرست مطالب

۱	مقدمه	۱
۱	بیان مسأله	۱,۱
۱	ضرورت تحقیق	۱,۲
۱	فرضیات تحقیق	۱,۳
۲	اهداف پژوهش	۱,۴
۲	پیشینه ی تحقیق	۱,۵
۲	روش تحقیق و مراحل آن	۱,۶
۳	ساختار تحقیق و معرفی فصول آن	۱,۷
۴	فصل اول: کلیات و مفاهیم	
۴	۱. کلیات و مفاهیم	
Error! Bookmark not defined	دیرینه یابی خاورشناسی	۱,۳,۱
Error! Bookmark not defined	دیدگاه های قرآن پژوهی خاورشناسان	۱,۳,۲
Error! Bookmark not defined	انگیزه های خاورشناسان	۱,۳,۳
Error! Bookmark not defined	فصل دوم: حضرت اسحاق <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined	۱. ترجمه ی مقاله ی اسحاق <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined	۲. زندگی نامه ی علمی ریوین فایرستون	
Error! Bookmark not defined	۳. بررسی مقاله ی اسحاق <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined	۳,۱ ویژگی ها و امتیازات	
Error! Bookmark not defined	۳,۲ کاستی ها و ضعف ها	
Error! Bookmark not defined	۳,۲,۱ بررسی اجمالی نادرستی ها	
Error! Bookmark not defined	الف) اختصاص مقاله به ذکر و توضیح آیات	
Error! Bookmark not defined	ب) ارائه ی برداشت نامناسب از آیات	
Error! Bookmark not defined	۳,۲,۲ بررسی تفصیلی نادرستی ها	
Error! Bookmark not defined	۳,۲,۲,۱ ذبیح <small>علیه السلام</small> کیست؟	

Error! Bookmark not defined.....	نقد	۳,۲,۲,۱,۱
Error! Bookmark not defined.....	اقوال مفسران	۳,۲,۲,۱,۲
Error! Bookmark not defined.....	روایات اسرائیلی	۳,۲,۲,۱,۳
Error! Bookmark not defined.....	نفوذ اسرائیلیات در داستان ذبیح <small>علیه السلام</small>	۳,۲,۲,۱,۴
Error! Bookmark not defined.....	بررسی قول ذبیح بودن حضرت اسحاق <small>علیه السلام</small>	۳,۲,۲,۱,۵
Error! Bookmark not defined.....	الف)قرآن و داستان ذبیح <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	ب)روایات معتبر و داستان ذبیح <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	ج)حقایق تاریخی و داستان ذبیح <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	دلاله کتاب مقدس بر ذبیح بودن حضرت اسماعیل <small>علیه السلام</small>	۳,۲,۲,۱,۶
Error! Bookmark not defined.....	جمع بندی	۳,۲,۲,۱,۷
Error! Bookmark not defined.....	فصل سوم: حضرت یوسف <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	۱. ترجمه‌ی مقاله‌ی یوسف <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	۲. زندگی نامه‌ی علمی شلم گلدمن	
Error! Bookmark not defined.....	۳. بررسی مقاله‌ی یوسف <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	۳,۱ ویژگی‌ها و امتیازات	
Error! Bookmark not defined.....	۳,۲ نواقص و کاستی‌ها	
Error! Bookmark not defined.....	۳,۲,۱ ذکر اجمالی نادرستی‌ها	
Error! Bookmark not defined.....	الف) اختصاص تمام سوره، به داستان حضرت یوسف <small>علیه السلام</small> !	
Error! Bookmark not defined.....	ب) رفع اختلافات خانوادگی	
Error! Bookmark not defined.....	ج) استناد طبری به کتاب مقدس!	
Error! Bookmark not defined.....	د) انتقال استخوان‌های حضرت یوسف <small>علیه السلام</small> از مصر به شام!	
Error! Bookmark not defined.....	۳,۲,۲ ذکر تفصیلی نادرستی‌ها	
Error! Bookmark not defined.....	۳,۲,۲,۱ مشاهده‌ی برهان پروردگار	
Error! Bookmark not defined.....	نقد	۳,۲,۲,۱,۱
Error! Bookmark not defined.....	روایات اسرائیلی	۳,۲,۲,۱,۱,۱

Error! Bookmark not defined.....	خاستگاه روایات چستی برهان	۳,۲,۲,۱,۱,۱,۱
Error! Bookmark not defined.....	نقد اسرائیلیات	۳,۲,۲,۱,۱,۱,۲
Error! Bookmark not defined.....	دلایل رد روایات چستی برهان	۳,۲,۲,۱,۱,۱,۳
Error! Bookmark not defined.....	الف) ناسازگاری با مقام عصمت و نبوت	
Error! Bookmark not defined.....	ب) مخالفت با مفاد آیات قرآن	
Error! Bookmark not defined.....	۱. ب. اعتراف دوست و دشمن به طهارت کامل حضرت یوسف <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	ج) ناسازگاری با اصل تکلیف	
Error! Bookmark not defined.....	ماهیت برهان پروردگار	۳,۲,۲,۱,۱,۱,۴
Error! Bookmark not defined.....	اقوال برگزیده در چستی برهان	۳,۲,۲,۱,۱,۴,۱
Error! Bookmark not defined.....	الف) بررسی اقوال برگزیده	
Error! Bookmark not defined.....	ب) قول مختار	
Error! Bookmark not defined.....	برهان در لغت	۳,۲,۲,۱,۱,۴,۲
Error! Bookmark not defined.....	برهان در اصطلاح	۳,۲,۲,۱,۱,۴,۳
Error! Bookmark not defined.....	کاربردهای «برهان» در قرآن	۳,۲,۲,۱,۱,۴,۴
Error! Bookmark not defined.....	جمع بندی	۳,۲,۲,۱,۱,۵
Error! Bookmark not defined.....	واکنش حضرت یوسف <small>علیه السلام</small> در صورت نبود برهان رب	۳,۲,۲,۲
Error! Bookmark not defined.....	نقد	۳,۲,۲,۲,۱
Error! Bookmark not defined.....	دیدگاه مفسران درباره‌ی <small>لَوْ لَأَنَّ رَأَىٰ بُرْهَانَ رَبِّهِ</small>	۳,۲,۲,۲,۱,۱۰
Error! Bookmark not defined.....	قول مشهور مفسران	۳,۲,۲,۲,۱,۱,۲
Error! Bookmark not defined.....	وجه معنایی «هم» حضرت یوسف <small>علیه السلام</small> ، طبق دیدگاه مشهور	۳,۲,۲,۲,۱,۱,۲,۱
Error! Bookmark not defined.....	تفسیر صحیح <small>هَمْ بِهَا لَوْ لَأَنَّ رَأَىٰ بُرْهَانَ رَبِّهِ</small>	۳,۲,۲,۲,۱,۱,۳
Error! Bookmark not defined.....	محورهای مورد اختلاف در تفسیر آیه ی ۲۴ سوره ی یوسف	۳,۲,۲,۲,۱,۱,۳,۱
Error! Bookmark not defined.....	تفسیر ادبی آیه ی ۲۴ سوره ی یوسف <small>علیه السلام</small>	۳,۲,۲,۲,۱,۱,۳,۲
Error! Bookmark not defined.....	مراد از آیه ی ۲۴ سوره ی یوسف <small>علیه السلام</small>	۳,۲,۲,۲,۱,۱,۳,۳
Error! Bookmark not defined.....	شواهد و قرائنی در تأیید دیدگاه سوم	۳,۲,۲,۲,۱,۱,۴

Error! Bookmark not defined.....	جمع بندی	۳،۲،۲،۲،۱،۵
Error! Bookmark not defined.....	فصل چهارم: حضرت داوود <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	ترجمه‌ی مقاله‌ی داوود <small>علیه السلام</small>	۱.
Error! Bookmark not defined.....	زندگی نامه‌ی علمی «آیزاک حسون»	۲.
Error! Bookmark not defined.....	بررسی مقاله‌ی داوود <small>علیه السلام</small>	۳.
Error! Bookmark not defined.....	ویژگی‌ها و امتیازات	۳،۱
Error! Bookmark not defined.....	ضعف‌ها و کاستی‌ها	۳،۲
Error! Bookmark not defined.....	ماجرای اتهام حضرت داوود <small>علیه السلام</small> ، به ارتباط با بت‌شعب	۳،۲،۱
Error! Bookmark not defined.....	نقد	۳،۲،۱،۱
Error! Bookmark not defined.....	داستان کتاب مقدس درباره‌ی حضرت داوود <small>علیه السلام</small> و بت‌شعب	۳،۲،۱،۱،۱
Error! Bookmark not defined.....	توصیف آزمون حضرت داوود <small>علیه السلام</small> در قرآن	۳،۲،۱،۱،۲
Error! Bookmark not defined.....	اسرائیلیات	۳،۲،۱،۱،۳
Error! Bookmark not defined.....	توجیه اسرائیلیات	۳،۲،۱،۱،۳،۱
Error! Bookmark not defined.....	سایر اقوال در باب داستان حضرت داوود <small>علیه السلام</small>	۳،۲،۱،۱،۳،۲
Error! Bookmark not defined.....	نگاهی گذرا به دسته بندی اقوال و دلیل رد آن‌ها	۳،۲،۱،۱،۳،۳
Error! Bookmark not defined.....	ریشه یابی اقوال و نقد سندی روایات اسرائیلی	۳،۲،۱،۱،۴
Error! Bookmark not defined.....	اختلاف مبانی در داستان حضرت داوود <small>علیه السلام</small>	۳،۲،۱،۱،۴،۱
Error! Bookmark not defined.....	کنکاشی در مستندات اقوال اسرائیلی	۳،۲،۱،۱،۴،۲
Error! Bookmark not defined.....	بررسی مرفوعه‌ی «انس بن مالک»	۳،۲،۱،۱،۴،۲،۱
Error! Bookmark not defined.....	بررسی روایات غیر مرفوعه	۳،۲،۱،۱،۴،۲،۲
Error! Bookmark not defined.....	نقد درون متنی روایات اسرائیلی	۳،۲،۱،۱،۵
Error! Bookmark not defined.....	تضاد با سیاق آیات قرآن	۳،۲،۱،۱،۵،۱.
Error! Bookmark not defined.....	تضاد با اصل عصمت انبیاء <small>علیهم السلام</small>	۳،۲،۱،۱،۵،۲.
Error! Bookmark not defined.....	تضاد با مبانی اعتقادی	۳،۲،۱،۱،۵،۳.
Error! Bookmark not defined.....	سخنی در تعجیل حضرت داوود <small>علیه السلام</small> در مقام قضاوت	۳،۲،۱،۱،۶

Error! Bookmark not defined.....	جمع بندی	۳,۲,۱,۱,۷
Error! Bookmark not defined.....	«وهب بن منبه» منبع روایات مربوط به حضرت داوود <small>علیه السلام</small>	۳,۲,۲
Error! Bookmark not defined.....	نقد	۳,۲,۲,۱
Error! Bookmark not defined.....	شرح زندگانی و هب بن منبه	۳,۲,۲,۱,۱
Error! Bookmark not defined.....	تالیفات و هب بن منبه	۳,۲,۲,۱,۲
Error! Bookmark not defined.....	اعتقادات و هب بن منبه	۳,۲,۲,۱,۳
Error! Bookmark not defined.....	تعدیل و توثیق ها از و هب بن منبه	۳,۲,۲,۱,۴
Error! Bookmark not defined.....	جرح و نقدها درباره‌ی و هب بن منبه	۳,۲,۲,۱,۵
Error! Bookmark not defined.....	ریشه یابی بزرگ نمایی ها در خصوص و هب	۳,۲,۲,۱,۶
Error! Bookmark not defined.....	نقش و هب در اشاعه‌ی اسرائیلیات	۳,۲,۲,۱,۷
Error! Bookmark not defined.....	جمع بندی	۳,۲,۲,۱,۸
Error! Bookmark not defined.....	فصل پنجم: حضرت سلیمان <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	۱. ترجمه‌ی مقاله‌ی سلیمان <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	۲. زندگی نامه‌ی علمی «پرسیلا سوسیک»	
Error! Bookmark not defined.....	۳. بررسی مقاله‌ی سلیمان <small>علیه السلام</small>	
Error! Bookmark not defined.....	۳,۱ ویژگی‌ها و امتیازات	
Error! Bookmark not defined.....	۳,۲ ضعف‌ها و کاستی‌ها	
Error! Bookmark not defined.....	۳,۲,۱ لغزش گاه و بی‌گاه حضرت سلیمان <small>علیه السلام</small> در عبادت	
Error! Bookmark not defined.....	نقد	۳,۲,۱,۱
Error! Bookmark not defined.....	منشأ ادعای سوسیک	۳,۲,۱,۱,۱
Error! Bookmark not defined.....	آراء مفسران	۳,۲,۱,۱,۲
Error! Bookmark not defined.....	روایات اسرائیلی	۳,۲,۱,۱,۳
Error! Bookmark not defined.....	توجیه اسرائیلیات	۳,۲,۱,۱,۳,۱
Error! Bookmark not defined.....	دلایل رد لغزش حضرت سلیمان <small>علیه السلام</small> در عبادت	۳,۲,۱,۱,۴
Error! Bookmark not defined.....	تضاد با آیات قرآن، مبانی اعتقادی و عقل سلیم	۳,۲,۱,۱,۴,۱

Error! Bookmark not defined.....	مخالفت با قواعد ادبی	۳,۲,۱,۱,۴,۲
Error! Bookmark not defined.....	دلالت واژه ی «بالعشی» بر قضا شدن نماز حضرت سلیمان <small>علیه السلام</small>	۳,۲,۱,۱,۵.
Error! Bookmark not defined.....	معناشناسی «العشی» و تأثیر آن بر مفهوم آیه	۳,۲,۱,۱,۵,۱
Error! Bookmark not defined.....	جمع بندی	۳,۲,۱,۱,۶
Error! Bookmark not defined.....	مجالگی برای درنگ	۳,۲,۱,۱,۶,۱
Error! Bookmark not defined.....	رابطه ی حضرت سلیمان <small>علیه السلام</small> با ملکه ی سبا	۳,۲,۲
Error! Bookmark not defined.....	نقد	۳,۲,۲,۱
Error! Bookmark not defined.....	داستان حضرت سلیمان <small>علیه السلام</small> و ملکه ی سبا در قرآن	۳,۲,۲,۱,۱
Error! Bookmark not defined.....	داستان های اسرائیلی	۳,۲,۲,۱,۲
Error! Bookmark not defined.....	آسیب شناسی روایات برخورد حضرت سلیمان <small>علیه السلام</small> با ملکه ی سبا	۳,۲,۲,۱,۲,۱
Error! Bookmark not defined.....	هدف حضرت سلیمان <small>علیه السلام</small> از بنای قصر شیشه ای	۳,۲,۲,۱,۳
Error! Bookmark not defined.....	جمع بندی	۳,۲,۲,۱,۴
Error! Bookmark not defined.....	نتیجه گیری نهایی	
Error! Bookmark not defined.....	فهرست منابع	

۱. مقدمه

قبل از ورود به بحث، شایسته است به شرح اجمالی در خصوص نوشتار پیش رو پرداخته شود. در این قسمت به عنوان مقدمه ی تحقیق، بیان موارد روبرو از نظر خواهد گذشت: بیان مسأله؛ ضرورت تحقیق؛ فرضیات تحقیق؛ اهداف پژوهش، پیشینه ی تحقیق؛ روش تحقیق و معرفی ساختار تحقیق.

۱,۱. بیان مسأله

از جمله کسانی که در سده های گذشته- به ویژه عصر حاضر- به مطالعات وسیعی در زمینه ی قرآن دست زده و منشا آثار گوناگونی شده اند، خاورشناسان هستند. یکی از این آثار، دایره المعارف قرآن (EQ) است که در ۵ جلد توسط انتشارات بریل در شهر لیدن (هلند) در سال ۲۰۰۱-۲۰۰۶م. منتشر شده است.

موضوعات مدخل های دایره المعارف مذکور با محوریت قرآن به رشته تحریر درآمده است. در دایره المعارف قرآن در قالب ۴ مدخل با عنوان های اسحاق؛ یوسف؛ داوود؛ سلیمان و تعداد دیگری از انبیای عظام علیهم السلام، به موضوع انبیاء بنی اسرائیل علیهم السلام پرداخته شده است. ترجمه و نقد مطالب چهار مدخل مذکور، موضوع پایان نامه ی حاضر را تشکیل می دهد.

۱,۲. ضرورت تحقیق

با توجه به افزایش مطالعات خاورشناسان در حوزه ی اسلام و قرآن، ضرورت بررسی دقیق دیدگاه ها و پاسخ علمی به آن ها بسیار احساس می شود.

نظر به اهداف برخی خاورشناسان که سعی در شبهه افکنی و ایجاد تشکیک در عقاید اسلام دارند، لازم است این نظریات و شبهه ها بررسی و جواب داده شود. از رهگذر مطالعه ی آیاتی که به شبهه ها و تهمت های منحرفان و منکرین پیامبران، مخصوصا پیامبران بنی اسرائیل علیهم السلام جواب داده است، می توان به اشکالات و شبهه های خاورشناسان پاسخ داد؛ چون شبهاتی که امروزه در خصوص انبیاء علیهم السلام مطرح می شوند، مشابه همان شبهه هایی است که مخالفان پیشین انبیاء مطرح می کردند. (ما يُقَالُ لَكَ إِلَّا مَا قَدْ قِيلَ لِلرُّسُلِ مِنْ قَبْلِكَ)^۱

۱,۳. فرضیات تحقیق

خاورشناسان معتقدند پیامبران علیهم السلام در پاره ای موارد، مرتکب گناه و نافرمانی خداوند شده اند. هم چنین معتقدند قرآن از عهدین اقتباس شده، حال آن که این تصور، بنا به دلایل عقلی و قرآنی باطل است. آنان معتقدند شیطان در پیامبران علیهم السلام نفوذ کرده و به آنان القائاتی می کند. خاورشناسان در برخی از نوشته های خود، به پیروی از آن چه در عهد قدیم، درباره ی پیامبران علیهم السلام آمده است، نسبت هایی دور از واقع به آنان داده اند.

۱ به تو جز آن چه به پیامبران پیش از تو گفته شده است گفته نمی شود، فصلت/۴۱.

داستان انبیاء بنی اسرائیل علیهم السلام با وجود اشتراک ماهوی در عهدین و قرآن، تفاوت‌هایی با هم دارد. این تفاوت‌ها به علت تحریف در کتاب مقدس می‌باشد که به شهادت قرآن، احبار و علمای اهل کتاب عامل مستقیم این تحریف‌ها هستند.^۲

۱,۴. اهداف پژوهش

پژوهش حاضر، اهدافی را دنبال می‌کند که مهم‌ترین آن‌ها عبارتند از:

(الف) ارائه‌ی پژوهشی کاربردی در حوزه‌ی مطالعات قرآن؛

(ب) آشنایی با آراء خاورشناسان درباره‌ی قرآن؛

(ج) از رهگذر این تحقیق مشخص می‌گردد انبیاء بنی اسرائیل علیهم السلام تا چه حد در دایره‌المعارف قرآن مورد بررسی قرار گرفته و با چه کمیت و کیفیتی معرفی شده‌اند.

(د) نقد و بررسی آن دسته از آراء قرآن پژوهان غربی درباره‌ی انبیاء علیهم السلام که با مبانی اسلام ناسازگار است.

(ه) صیانت از حریم انبیاء علیهم السلام و زدودن تهمت از ساحت پاک و بلند مرتبه‌ی آنان و ارائه‌ی تصویر روشنی از آن‌ها بر پایه‌ی مبانی اسلام ناب.

(و) پاسخ به شبهات و اشکالات خاورشناسان در خصوص عقاید اسلامی.

۱,۵. پیشینه‌ی تحقیق

نظر به انتشار دایره‌المعارف قرآن در سال‌های اخیر، ترجمه‌ی آن از چند سال گذشته توسط موسساتی مانند پژوهشگاه فرهنگ و اندیشه‌ی اسلامی و موسسه‌ی حکمت آغاز گردیده است و غالباً مترجمان، به نقد و بررسی بخش‌های تاکنون ترجمه شده، مبادرت ورزیده‌اند که نمونه‌هایی از آن‌ها در مجلاتی همچون شیعه‌شناسی، درس‌هایی از مکتب اسلام، قرآن پژوهی خاورشناسان، قبسات، بینات و... به چاپ رسیده است. برخی از مقالات پژوهشی و انتقادی، به معرفی دایره‌المعارف قرآن و ذکر نقاط ضعف و قوت آن پرداخته‌اند؛ برخی این دایره‌المعارف را از دیدگاه‌های خاصی مورد نقد قرار داده‌اند و برخی، تنها به ترجمه و نقد تعدادی از مقالات آن مبادرت کرده‌اند. اما تاکنون پژوهشی با موضوع ترجمه و نقد مدخل‌های انبیاء بنی اسرائیل علیهم السلام در دایره‌المعارف قرآن تحت عنوان مقاله یا پایان‌نامه، صورت نگرفته است.

۱,۶. روش تحقیق و مراحل آن

روش مورد استفاده در این تحقیق، روش توصیفی-تحلیلی است. تردیدی نیست که انجام این پژوهش تنها بر محور منابع کتابخانه‌ای قابل تصور است.

روش آدرس دهی در پایان‌نامه، به شیوه‌ی ارجاع در پاورقی می‌باشد که بدون ذکر نام مولف، تنها نام کتاب آورده شده است. ترتیب چینش نام منابع در پاورقی نیز، بر اساس تقدم و تاخر قرن وفات مولف است؛ مگر آن که نقل قول یا استشهادی از مولف یا کتابی خاص، صورت گرفته باشد که در این صورت ابتدا نام همان کتاب ذکر شده، آن گاه بقیه‌ی ارجاعات، به ترتیب چینش تاریخی مرتب شده‌اند. شایان ذکر است ترتیب سال وفات، در مولفانی که قرن وفاتشان

۲ منَ الَّذِينَ هَادُوا يُحَرِّفُونَ الْكَلِمَ عَنْ مَوَاضِعِهِ وَيَقُولُونَ سَمِعْنَا وَعَصَيْنَا، النساء/۴۶؛ البقرة/۷۵؛ المائدة/۱۳ و ۴۱.

یکسان بوده، تا حد امکان مد نظر قرار گرفته است اما در همه ی موارد لحاظ نشده است بلکه ملاک چینش، قرن وفات می باشد.

۱,۷. ساختار تحقیق و معرفی فصول آن

پایان نامه ی حاضر از یک مقدمه، پنج فصل و یک نتیجه گیری تشکیل شده است.

فصل اول، شامل کلیات و مفاهیم بوده و هر یک از فصل های بعدی، به مدخلی از دایره المعارف قرآن لیدن، درباره ی یکی از انبیای بنی اسرائیل علیهم السلام اختصاص دارد. هر یک از فصل ها نیز در بردارنده ی ترجمه ی مقاله ی مورد نظر از دایره المعارف لیدن، زندگی نامه ی علمی مولف، به همراه نام مقالات و کتاب هایش و در نهایت، بررسی مقاله ی مورد بحث می باشد.

ساختار نقد مقالات به این صورت است که ابتدا برخی از ویژگی ها و امتیازات موجود در مقاله ی مورد بحث ذکر شده، آن گاه به بیان برخی از نکات ضعف و مواردی که به نظر نادرست می باشد، پرداخته شده است. به این صورت که ابتدا موارد نقد پذیر کلی مطرح شده، سپس نقد تفصیلی مطالبی که نیاز به شرح و بسط بیشتری داشته اند، آورده شده است. در پایان هر مورد از موارد نقد تفصیلی نیز، یک جمع بندی از مطلب مولف و مطالب مطرح شده از سوی راقم این سطور در نقد سخن مولف، به عنوان نتیجه گیری گنجانده شده است. نتایج نهایی تحقیق، در پایان عرضه شده است که چکیده ای از امتیازات و معایب کلی حاکم بر مقالات مورد بحث می باشد.

در نهایت، با اذعان به کاستی ها، امید است این نوشتار با لطف بی پایان خداوندی، خدمتی در راستای ایجاد تمدن نوین اسلامی و اتحاد هر چه بیشتر امت اسلام و در نهایت، تحقق آرمان انبیاء علیهم السلام در غلبه ی کامل حق بر باطل به حساب آید.

سید مهدی انتظاری

قم - خرداد ماه ۱۳۹۲

سال حماسه سیاسی و حماسه اقتصادی

فصل اول: کلیات و مفاهیم

در این فصل، توضیحی اجمالی در خصوص دایرة المعارف قرآن (EQ) و برخی از اصطلاحات مورد نیاز و به کار رفته در نوشتار پیش رو از نظر خواهد گذشت.

۱. کلیات و مفاهیم

در ادامه بعد از مروری بر دایرة المعارف قرآن، توضیحاتی در خصوص مفهوم اصطلاحات زیر مطرح خواهد شد: نقد؛ خاورشناسان و اسرائیلیات.

۱.۱. سیری در دایرة المعارف قرآن

قرآن پژوهان غربی، حاصل پژوهش های خود را درباره ی قرآن در قالب کتاب ها و دایرة المعارف ها به جهان علم عرضه کرده اند. از جمله ی آن ها دایرة المعارف قرآن (Encyclopaedia of the Qurān) بوده که در ۵ جلد توسط انتشارات بریل در شهر لیدن (هلند) منتشر شده است. سر ویراستار این دایرة المعارف خانم جین دمن مک اولیف است. که چهارتن از معروف ترین قرآن پژوهان و اسلام شناسان غربی، وی را در این راه یاری کردند. این چهارتن عبارتند از: کلودژیلیو، از دانشگاه اِکس - آن - پروانس (فرانسه)، ویلیام گراهام از دانشگاه هاروارد (امریکا)، و داد قاضی از دانشگاه شیکاگو (امریکا)، آندرو ریپین از دانشگاه ویکتوریا (کانادا). البته مونیک برناردز و ولیج من از دانشگاه گرونینگن (هلند) و جان نواس از دانشگاه کاتولیک لیوون، هئیت ویراستاران اصلی را یاری دادند.

هم چنین هیأت مشاوران ارشد در این دایرة المعارف عبارتند از: نصر حامد ابوزید از دانشگاه لیدن (هلند)، محمد ارکون از دانشگاه سوربن (فرانسه)، گرهارد بورینگ از دانشگاه ییل (امریکا)، جرال د هاتینگ از دانشگاه لندن (انگلستان)، فرد لیمهاوس از دانشگاه گرونینگن (هلند)، آنگلیکا نیویورت از دانشگاه برلین (آلمان). هر یک از مقالات کوتاه و بلند این دایرة المعارف، نوشته ی یکی از محققان مسلمان یا غیرمسلمان است که در دانشگاه های اروپا، کانادا، امریکا و نیز برخی کشورهای اسلامی به تدریس و تحقیق در زمینه ی مطالعات قرآنی اشتغال دارند.

از جمله مؤلفان مسلمان این دایرة المعارف، می توان به نصر حامد ابوزید (مصری)، محمدعلی امیرمعزی (ایرانی)، محمد ارکون (الجزایری)، وائل حلاق (فلسطینی)، مستنصر میر (پاکستانی)، عبدالعزیز ساشادنیا (تانزانیایی) و محسن ذاکری (ایرانی)، اشاره کرد.